

จากฝันแผ่นดินถึงหนชีวิต

โดย

ระพี สาคริก

*****

"จากฝันแผ่นดินถึงหนชีวิต" - หากใครคิดได้และมุ่งปฏิบัติอย่าง
มั่นคงแน่วแน่ย่อมเข้าได้ถึงความหมายอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเร็ว
หรือช้า เมื่อเข้าถึงแล้วยังพบให้เชื่อมั่นอีกว่า น่าจะถือเป็น
ผลสำเร็จของชีวิตที่แท้จริงของแต่ละคนที่เกิดมาในโลกนี้ด้วย

จากการประชุมสัมมนาาระดับชาติเรื่อง แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผน ๖.8 ซึ่งจัดขึ้นโดย
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเตรียมประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2539
ซึ่งฝ่ายวางแผนการจกัสัมมนาได้กำหนดพื้นฐานไว้ให้มีความกว้างและหลากหลายที่สุดโดยสันนิษฐานจากการชี้แจงของ
เลขาธิการ ๖. องค์การที่จัด

ผลจากมุมหนึ่งของรายงานที่ปรากฏซึ่งกล่าวว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจจะสามารถมีรายได้
นำมาแก้ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ ในขณะที่ประเทศยากจนหรือล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถที่จะแก้ไข-
ปัญหาดังกล่าวได้ สืบเนื่องมาจากภาวะขาดแคลนเงินที่จะนำมาใช้จ่าย

แม้จากรายงานโดยฝ่ายจัดการประชุมจะระบุว่า เสียงสะท้อนดังกล่าวมาจากกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง แต่เชื่อว่า
หากมุ่งสู่สังคมนั้นควรถือเป็นฐานคุณภาพ เล็กหรือใหญ่หาใช่เป็นพื้นฐานประเด็นที่กำลังมุ่งไม่ หากเป็นกระแสซึ่งน่าจะ
ให้ประโยชน์แก่ผู้รับฟังที่ใฝ่รู้เพื่อหวังคุณค่า โดยที่ช่วยให้รู้ว่า ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งปรากฏออกสู่ภายนอกเป็นสิ่งหลากหลาย
หลาย แม้ภาพที่สะท้อนออกมาจะช่วยให้เห็นว่ามีมุมมองข้ามคุณค่าพื้นดินอันเป็นสิ่งรองรับทั้งจิตใจและร่างกายตนเอง

และหากคิดได้สองด้านอีกทั้งรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า ด้านซึ่งถือเป็นพื้นฐานสังคมนั้นชีวิตควรอยู่ ณ ทิศทางใดย่อมพบข้อ
ไปได้ว่า แม้โลกจะต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่สูญเสียนั่นขึ้น แต่ก็ช่วยให้แต่ละคนสามารถเข้าถึงอีกด้านหนึ่งอันถือ
เป็นความปรารถนาที่แท้จริง และสานความเข้าใจถึงชีวิตทั้งหลายซึ่งยังมาไม่ถึงได้อย่างลึกซึ้ง

ฝันแผ่นดินคือเจ้าหนี้ซึ่งธรรมชาติให้มาแก่ชีวิตมนุษย์ ดังนั้นคามเหตุและผลแต่ละคนพึงต้องชดใช้อย่างหลีกเลี่ยง
ไม่พ้น อนึ่งหากยังมีสติพอสมควรคงสามารถทวนกลับมาสำรวจตัวเองแม้เพียงชั่วคราวเพื่อพิจารณาหาความจริงว่า มีสิ่ง
ใดบ้างที่ปรากฏชัดอยู่ในตัวเราแต่ไม่ได้สืบเนื่องมาจากฝันแผ่นดิน

แม้ใครหลายคนผู้ปล่อยชีวิตตัวเองให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างขาดการยั้งคิด แล้วในที่สุดก็หลีกเลี่ยงสังคมนั้นไปไม่-
พ้นซึ่งสุดจริง ๆ ก็คือความตาย และเมื่อถึงบัดนั้นกระทั้งทุกส่วนของร่างกายตัวเองก็ต้องคืนกลับสู่ฝันแผ่นดิน แม้ระหว่าง
ที่ชีวิตยังอยู่จะมีความตั้งใจอย่างรุนแรงว่า กุจะไม่ให้แก่ใครทั้งนั้น

ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า บุคคลใดซึ่งชีวิตจบลงด้วยมีเงื่อนไซเป็นเหตุค้ำอยู่ในรากฐานจิตใจว่า กุจะไม่ให้หน้า
ไหนทั้งสิ้น ในที่สุดก็ต้องตายไปโดยที่หอบเอาอะไรในค้ำันวัตถุไปด้วยไม่ได้สักอย่างหากกลับถ้ายทอดกระแสความทุกข์ไว้

ให้แก่คนอื่นผู้ซึ่งยังอยู่ แต่ในด้านธัมมะย่อมต้องทอไปด้วยอย่างชัดเจนคือ **เงื่อนโซ่แห่งกรรมที่แผงอยู่ในรากฐานความรู้สึก** ซึ่งไม่ว่าจะมีอำนาจอันใดช่วยได้เช่นกัน แม้นคนในครอบครัวอันนับว่าใกล้ชิดและรักที่สุด

หากมองการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุของสังคมจากช่วงที่ผ่านมา ดู ๆ ไปแล้วทำให้รู้สึกเสมือนว่า **มนุษย์กำลังมุ่งเน้น** นำสิ่งซึ่งคนสร้างขึ้นมาใช้ปกคลุมตัวพื้นโลกให้หมด แต่ครั้นหวนมามองอีกด้านหนึ่งกลับเห็นว่า **จริง ๆ แล้ว** สิ่งซึ่งนำมาใช้ในการสร้างก็ไปนำมาจากผืนแผ่นดินและพบว่า เป็นสิ่งสร้างขึ้นโดยธรรมชาติ จึงทำให้เชื่อมั่นว่าแม้มนุษย์-ลักษณะนี้จะซึกเข็มแค้นตนเองก็ยังคงต้องพึ่งพาธรรมชาติอยู่วันยังค่ำ แต่จากการมุ่งเน้นการมองสู่เพียงด้านหน้าย่อมบ่งบอกได้ด้วยตัวของมันเองว่า **คนเหล่านี้คงไม่อาจเห็นสังขารมได้ถึงของจริง**

ดังนั้น **แนวคิดที่ล้มความสำคัญของธรรมชาติ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ล้มรากฐานจริงของตัวเอง** หากเข้าไปปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตบุคคลโดยอ้อมคือการได้ว่าวันหนึ่งข้างหน้าไม่เร็วก็ช้า คงได้รับผลสะท้อนกลับมาสอนให้ต้องรับไว้เป็นบทเรียน และยิ่งก่อกำเนิดไว้นานเมื่อถึงจังหวะเหมาะสมย่อมยิ่งทำให้ต้องรับผลรุนแรงยิ่งขึ้นตามน้ำหนักและสัดส่วนของเหตุและผล

ในเมื่อมองถึงสังขารมในการดำรงอยู่ร่วมกันของมนุษย์ซึ่งปรากฏภาพความหลากหลายให้เห็นและสัมผัสได้ เมื่อได้รับผลกระทบจากเงื่อนโซ่ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนกลับมาให้เป็นบทเรียนแก่ชีวิตแต่ละคน บ้างก็รู้สึกได้เร็วโดยเฉพาะผู้ซึ่งรู้สึกก่อนย่อมเริ่มคิดและหุ่กันในบ้านว่า **ต้องการกินสิ่งสิ่งนั้นสู่ป่าบ้าง สู่แผ่นดินบ้าง สู่ธรรมชาติบ้าง อย่างลวิเพาะจะจงลงเป็นกลุ่มเป็นพวกและเป็นชนิกแม้กระทั่งกล้วยไม้ชนิดนั้นชนิดนี้**

ยิ่งไปกว่านั้น หากมองเลยจากสิ่งซึ่งได้กล่าวแล้วยังอาจพบภาพพฤติกรรมนำปฏิบัติที่ทำการนำเอาต้นไม้หรือสัตว์ซึ่งคนนำมาเพาะเลี้ยงไว้ในบ้านในสวนไปปล่อยป่า แม้บางรายอ้างว่าได้เลี้ยงไว้ให้เจริญแข็งแรงถึงระดับหนึ่ง เพราะหากนำไปในขณะยังเล็กอาจไม่รอดชีวิตเนื่องจากช่วยตัวเองไม่ได้

ในอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นผลจากการคิดกันง่าย ๆ ได้พบว่าเมื่อนำปฏิบัติจริงและเวลาผ่านพ้นไปสักช่วงหนึ่งโดยไม่ละเอียดที่จะติดตามค้นหาความจริง ผลที่ปรากฏน่าจะช่วยให้อุ่กคิดกันได้ไม่มากก็น้อย เนื่องจากพบว่าชีวิตไม่ว่าชนิดใดซึ่งคนนำไปปล่อยป่า เมื่อเวลาผ่านพ้นไปไม่นานอย่าว่าแต่จะมีโอกาสสืบพืชพันธุ์ต่อไปได้ตลอด แม้ไม่หลงเหลือให้เห็นอีกนานเท่าใดด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น หากหวนกลับไปมองที่ป่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ป่าซึ่งอยู่บนพื้นฐานอันมีที่มาตามธรรมชาติและมีความหมายอย่างลึกซึ้ง** ซึ่งน่าจะถือเป็นพื้นฐานรองรับชีวิตทุกรูปลักษณะที่สำคัญยิ่งก็ยังคงหมดไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดถึงกับพบว่า **ไม่มีป่าที่แท้จริงให้หน้าชีวิตและสิ่งใด ๆ** ไปปล่อยอีกแล้ว นอกจากสิ่งซึ่งมนุษย์ทำขึ้นและนำมาอ้างเพื่อประโยชน์อย่างอื่น แต่ก็ช่วยสอนให้ผู้ที่มองเห็นสามารถค้นพบความจริงว่า **ทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้นำปฏิบัติย่อมรู้อยู่แก่ใจตนเองโดยแท้**

ในกรณีดังกล่าวใคร่ขอนำเอาประสบการณ์จากชีวิตจริงมาแล้วไว้ ณ ที่นี้ โดยที่ปัจจุบันผู้เขียนเรื่องนี้เมื่ออายุผ่านพ้น 72 ปีบริบูรณ์มาแล้ว เมื่อหวนกลับไปพิจารณาถึงช่วงซึ่งอายุตนเองยังไม่ถึง 40 ปี ได้นับบรรดาศิษย์กลุ่มหนึ่งขึ้นไปสู่บริเวณป่าอันมีภูเขาปรากฏในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และนำกล้วยไม้พันธุ์ซึ่งเพาะไว้ในขวดเพาะ และเห็นว่าน่าจะจะมีนิสัยเหมาะสมกับธรรมชาติในบริเวณนั้น อีกทั้งมีขนาดแข็งแรงพอสมควรไปร่วมกันลงมือปลูกไว้ตามต้นไม้ ซึ่งขณะนั้น-ธรรมชาติของป่าก็ยังคงสมบูรณ์กว่าปัจจุบันมาก แต่หลังจากติดตามผลต่อมาจึงพบกับเหตุผลชัดเจนยิ่งขึ้นทำให้เห็นคำคอบที่เป็นความจริงอย่างลึกซึ้งหลังจากพบว่า **ไม่มีกล้วยไม้ไม่ว่าชนิดนั้นหรือชนิดอื่นหลงเหลืออยู่ในบริเวณดังกล่าว** อีกทั้งสภาพแวดล้อมของป่าอันถือเป็นสังขารมพื้นฐานก็คอบอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมไปจนแทบจะหมด

แต่สิ่งซึ่งพบจากผลดังกล่าวและควรถือว่ามีความค่าอย่างยิ่งหลังจากหวนกลับมามองที่ตัวเองก็คือ ทำให้รู้ได้ชัด เจนว่า นิสัยสภาพวิถีการเร่เรียนรู้ซึ่งถือเป็นสังขรณ์ของชีวิตบุคคลหนึ่ง ผู้รักและสนใจที่จะปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงเท่านั้น และเมื่อยังไม่หยุดหากสามารถแสวงมาอีกทำให้พบว่า หากไม่มีวันนั้นย่อมไม่พบกันวันที่มองเห็นได้ถึงความจริง และนำ ถ้ายทอคลู่ชั้นรุ่นหลัง

จากประสบการณ์ดังกล่าวน่าจะสอนอะไรที่ให้คุณค่าอย่างยิ่งแก่แต่ละคนผู้มีโอกาสสัมผัส เพื่อช่วยให้มองสู่อีกทิศ-
ทางหนึ่ง ซึ่งน่าจะเห็นสังขรณ์ที่เป็นของจริงได้อย่างชัดเจน เพราะแนวคิดความรู้สึกที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่าง หาก
มองไม่เห็นผลที่แท้จริง ก็น่าจะลองหวนกลับไปมองสู่ทิศตรงข้ามกันดูบ้างหากไม่มีนิสัยยึดติดทำให้คือถึงต่อไป ซึ่ง
จริง ๆ แล้วบนทิศทางใหม่ตนเอง แต่ละคนมีโอกาสนั้นจะเข้าถึงความจริงได้เสมอเหมือนกันหมดเนื่องจากไม่มีอำนาจใด ๆ
จากภายนอกจะปิดกั้น และอีกด้านหนึ่งก็มีคำตอบภายในตัวเองรออยู่อย่างพร้อมมูลแล้ว

คงสรุปได้ในขั้นนี้ก่อนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งปรากฏเป็นความจริง สามารถค้นพบได้และปฏิบัติได้ด้วยตนเองโดยแท้
แต่สำหรับชีวิตบุคคลผู้ซึ่งยังค้างเข้าไม่ถึง เห็นคงต้องปล่อยให้ไปไปตามกระแสและโอกาสอันแต่ละคนพึงมองเห็นจาก
รากฐานตนเองอย่างอิสระ โดยที่เชื่อมั่นว่าวันหนึ่งข้างหน้าไม่ว่าเร็วหรือช้า คงมองเห็นและนำมาใช้ประโยชน์แก่ชีวิต
ได้อย่างรู้ถึงคุณค่า

ในสังคมปัจจุบัน ภาพที่เห็นได้ชัด เจนและเชื่อว่ายังคงเห็นได้ชัด เจนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ก็คือ ภาพของสังคมปลาย-
เหตุ หรืออีกนัยหนึ่ง สังคมซึ่งถือภาวะยึดติดอยู่กับภาพที่เป็นเปลือกนอกของสิ่งต่าง ๆ เข้าไว้ในรากฐานอย่างลึกซึ้ง
จึงถูกกำหนดโดยธรรมชาติที่ปรากฏเป็นเงื่อนไขอยู่ในตัวเอง ให้มุ่งมองปัญหาด้วยทิศทางออกสู่ภายนอก โดยที่มองเน้น
ไปยังด้านซึ่งเห็นเป็นรูปวัตถุ บนพื้นฐานนำหนักที่หนักกว่าอีกด้านหนึ่ง

เมื่อกล่าวถึง ธรรมชาติ ก่อนที่จะมองไปยังธรรมชาติที่เป็นป่าเขาลำเนาไพร เบื้องต้นไม้และสัตว์ หากมอง
ย้อนกลับได้น่าจะเห็นภาพที่น่าสนใจกว่าคือ "ธรรมชาติของคน" ซึ่งยังไม่เท่านั้น คงต้องค้นหาลึกเพื่อหาสังขรณ์ซึ่งจะ
พบได้ว่า คนมีวิญญานความรักความสนใจอันพียงนำความรู้สึก ไปรู้ได้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของทุกสิ่งทุกอย่าง

หากเข้าใจในสิ่งดังกล่าวได้ชัด เจนก็น่าจะเห็นอีกภาพหนึ่งติดตามมาด้วยว่า ไม่ว่าจะมองที่ป่าเขาลำเนาไพร
หรือสิ่งอันใด ย่อมมีธรรมชาติภายในรากฐานตนเองที่เชื่อมโยงถึงต้นตอต้นตออีกทั้งชีวิตเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งต่าง ๆ
โดยถือเป็นแหล่งกำเนิดแห่งความรับผิดชอบซึ่งพียงมีต่อสิ่งดังกล่าว ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ร่วมกันกับตน ซึ่งโดยสังขรณ์
หากถูกทำลายไปเพียงเพราะต้องการนำมาสนองความอยาก ย่อมไม่อาจย้อนกลับไปแก้ไขอะไรได้ จึงควรหยั่งรู้แต่
เริ่มแรกว่า เป็นสิ่งมีความหมายและคุณค่าต่อชีวิตอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นจึงน่าจะตระหนักว่า เราคงไม่อาจนำเพียงข้อ เขียนคำพูดมากำหนดความสำคัญเน้นเป็นคำสอนที่ได้ผล
จริงจิ่ง แม้การกล่าวว่า ให้รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและชีวิตเพื่อนมนุษย์ตลอดจนสรรพสิ่งต่าง ๆ แม้มุ่งเจาะจงลงไปยัง
สิ่งนั้นสิ่งนี้ และหากพบว่าไม่เป็นไปตามที่ปรารถนาก็สั่งใช้อำนาจลงโทษตามกฎระเบียบอาจถึงจับตัวขังคุก ซึ่งสิ่งเหล่านี้
ล้วนเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นโดยคนในกลุ่มซึ่งเข้าไปมีอำนาจในแต่ละยุคสมัย

.....
มนุษย์แต่ละชีวิตหาใช้มีเพียงร่างกายและจิตใจ หากควรเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า จิตใจคือรากฐานรองรับทุกส่วน
ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ทำการผสมกลมกลืนกันอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนภายใต้กระแสจิตวิญญาน เพื่อความพร้อมมูลในการดำรง
อยู่อย่างสมศักดิ์ศรี

ดังนั้นการมุ่งค้นคว้าหาความจริงซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานตนเองและถือเป็นหนึ่งเดียว สำหรับนำมาใช้ประโยชน์

ในการดำเนินชีวิตอันพึงหวังว่า น่าจะนำไปสู่ความสุขความสำเร็จอย่างถึงความจริงและพึงปรารถนา ซึ่งไม่เพียงเป็นที่ปรารถนาของแต่ละคน หากยังถือเป็นจุดร่วมระหว่างสิ่งอันถือเป็นความปรารถนาของธรรมชาติด้วย จึงน่าจะเป็นความปรารถนาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากช่วยให้แต่ละชีวิตที่เกิขึ้นมา มีโอกาสมุ่งสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และช่วยให้สังคมซึ่งมีโลกเป็นขอบข่าย บังเกิดศานติสุขบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติได้อย่างชัดเจน

อนึ่ง ถ้าชีวิตแต่ละคนที่เกิขึ้นมา เริ่มต้นจากสัจจะซึ่งธรรมชาติได้มอบมาให้ในรากฐาน และได้รับโอกาสให้พัฒนาขึ้นมาอย่างอิสระโดยที่มีความเข้าใจจากอีกด้านหนึ่งซึ่งถืออำนาจเหนือกว่าเป็นสิ่งสนอง โดยเน้นการปฏิบัติร่วมกันตามสภาพที่เป็นจริงของสังคมมนุษย์ซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมของชีวิตประจำวัน ย่อมมีโอกาสเติบโตขึ้นมาบนแนวทางที่สอดคล้องกันกับการตระหนักได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า หนึ่งชีวิตซึ่งควรคืนให้แก่ต้นแผ่นดินโดยถือเป็นหน้าที่อย่างแท้จริงน่าจะให้แก่ เงื่อนไขซึ่งทำให้เกิดกิเลสที่แต่ละคนรับเข้าไปในรากฐานจิตใจอันมีการสั่งสมมาแต่อดีต ทั้งนั้นและทั้งนั้นเพื่อหวังให้โอกาสแก่กระแสการรับรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ อย่างเข้าถึงความจริงที่มีอยู่ภายในได้ปรากฏออกมาอย่างอิสระ ซึ่งผลจากสิ่งดังกล่าว ย่อมช่วยให้ตนเองหยั่งรู้ถึงสัจธรรมของทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างลึกซึ้ง

ในขั้นนี้ จึงใคร่ขอนำเอาแง่คิดพื้นฐาน ซึ่งน่าจะถือเป็นสัจธรรมของวิถีการเปลี่ยนแปลงมาฝากไว้ เพื่อนำไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตดังต่อไปนี้

**ชีวิตซึ่งเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นภาพได้ชัดเจนว่า
เกินเกินคิดขึ้นมาโดยตลอดและมั่นคงอยู่ได้ ย่อมควรแก่ความภูมิใจในศักดิ์ศรีที่แท้จริง ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดจากคุณลักษณะนี้
ร่วมด้วยพฤติกรรมจากการปฏิบัติย่อมมีโอกาสสร้างศรัทธา อีกทั้ง
ยังช่วยให้แต่ละคนสามารถมองเห็นแนวทางที่แท้จริง อย่างได้
ผลที่สุด แม้บุคคลใดยังเข้าไม่ถึงย่อมมีโอกาสเข้าถึงได้เสมอ**

ดังนั้นความหมายของคำว่า **คืนหนึ่งชีวิตสู่แผ่นดิน** หรืออาจมีบางคนกล่าวว่า **คืนชีวิตสู่ธรรมชาติ** **คืนคืนไม่สูญ** **ป่า คืนสัตว์สู่ป่า** แดมบางรายยังเจาะจงด้วยว่า **คืนคืนชนคืน** ทั้งนั้นและทั้งนั้นก็คงสุดแล้วแต่จะคิดจะกล่าวและกำหนดรูปแบบปฏิบัติกันออกมาอย่างอิสระโดยไม่ต้องไปตามกันคนอื่น ซึ่งจริง ๆ แล้วสิ่งนี้ก็คือความหลากหลายซึ่งปรากฏขึ้นเพียงภายนอกบนพื้นฐานอันเป็นธรรมชาติของแต่ละคนจึงมีใช้ของจริง หากเข้าถึงสัจธรรมย่อมตระหนักได้ถึงความหมายซึ่งควรปรากฏอยู่ในรากฐานและมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งสิ่งนี้เองหมายถึง เงื่อนไขอันมีธรรมชาติมาแต่กำเนิดโดยที่ปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจ ซึ่งหากได้รับโอกาสจากภายนอกให้ปรากฏออกมา ย่อมเจริญงอกงามขึ้นมาอย่างมีความหวังที่จะบรรลุถึงความเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งปลอดทั้งรูปร่างหน้าตาและสีสันใด ๆ ทั้งสิ้น

ผู้เขียนยังจำได้ถึงคำกล่าวตอนหนึ่งซึ่งสะท้อนออกมาจากประธานที่ประชุมสัมมนาระดับชาติ เรื่อง สิ่งแวดล้อม เมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งมองที่กลุ่มคนผู้เป็นพื้นฐานการจัดและส่วนใหญ่ของผู้เข้าร่วมรู้สึกว่ามีอิทธิพลวัตถุอยู่ในรากฐานชัดเจนมากพอสมควร ความว่า **เราวิจารย์กันมานานแล้ว ขอให้แบ่งกันไปรักษาผลธรรมชาติกันบ้าง**

อนึ่ง การที่จำเรื่องนี้ได้ก็คงเนื่องมาจากความรู้สึกประทับใจเป็นพิเศษ แต่น่าจะไม่ใช่เป็นความประทับใจอันเกิดจากการเห็นสอดคล้องกันกับแนวคิดดังกล่าวเท่านั้น เนื่องจากหากมีใจเป็นกลางแม้สิ่งซึ่งไม่เห็นด้วยเหตุและผลก็น่าจะทำให้รู้สึกประทับใจในระดับเท่าเทียมกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากช่วยให้สำนึกได้ว่า หากไม่มีด้านนั้นมากระทบ ก็ย่อมไม่มีด้านนี้เกิดขึ้นมา เพื่อเข้าถึงความเชื่อมกันด้วยเหตุและผลในรากฐานตนเองให้แน่นอนยิ่งขึ้น

สิ่งที่มองเห็นได้จากมุกกลับกันกับคำกล่าวซึ่งปรากฏขึ้นท่ามกลางบรรยากาศที่ประชุมดังกล่าวก็คือ ธรรมชาติเป็นสิ่งเกิดขึ้นอย่างอิสระ และพัฒนาตัวเองมาอย่างอิสระตามเหตุและผลบนพื้นฐานสังขธรรม ดังนั้นเมื่อเกิดผล จึงไม่มีมนุษย์คนใดกลุ่มใดจะช่วยรักษาให้ได้ และผลที่นำมากล่าวเน้นก็หมายถึงผลอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ จนทำให้ธรรมชาติต้องลงไปอยู่ในฝ่ายสูญเสียและขาดโอกาสที่จะเสริมสร้างตัวเองขึ้นมาทดแทนได้ทัน ดังนั้นการคิดแก้ไขปัญหาก็อย่างจริงจังจึงน่าจะเริ่มต้นจากด้านมนุษย์เองก่อนอื่น นั่นคือมนุษย์พึงทบทวนกลับมาทบทวนตัวเองเพื่อมุ่งยับยั้งกิเลสอันเป็นบ่อเกิดแห่งความอยากซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนเป็นธรรมชาติให้ลดลง สิ่งซึ่งถือเป็นเป้าหมายร่วมกันระหว่างสังขธรรมของธรรมชาติกับชีวิตมนุษย์ ย่อมมีโลกาสเป็นไปได้อย่างแน่นอนที่สุด

.....

หากจะกล่าวว่า สันแผ่นดินนี้คือหนี่งที่วิเศษกว่าที่รู้ได้ด้วยจิตสำนึกและฟังต้องชดใช้ หรือใครจะกล่าวในลักษณะอื่นก็สุดแล้วแต่จะคิดจะกล่าวได้ แต่หากบุคคลใดละจากภาวะยึดติดอยู่เพียงด้านซึ่งเป็นรูปแบบ ย่อมช่วยให้เข้าใจถึงความหมายอันแท้จริงว่า ชีวิตแต่ละคนอาจเริ่มต้นจากรูปแบบใดก็ได้ซึ่งคนพบว่ามีพร้อมแล้ว จากด้านที่ปรากฏอยู่ในรากฐานตนเอง ซึ่งได้แก่ความรักความสนใจที่อยู่ในจิตวิญญาณ กับอีกด้านหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ ณ ภายนอก โดยเริ่มจากสิ่งที่มีอยู่ภายในซึ่งถือเป็นพลังผลักดันอันสำคัญที่สุด เพื่อแสวงหาสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ภายนอกอย่างเป็นไปตามขั้นตอนของเหตุและผล ซึ่งจากภาพรวมดังกล่าว ย่อมส่งผลสะท้อนกลับมาช่วยให้ระบบการเรียนรู้ของชีวิตตนเองสามารถ เข้าถึงเหตุและผลลึกซึ้งถึงแก่นยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

อนึ่ง ในเมื่อหลักธรรมได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีบทบาทสัมพันธ์อยู่กับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ย่อมมีเหตุมีผลปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์เอง ดังนั้นความหวังที่จะแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ได้อย่างจริงจัง จึงทำให้มุ่งไปยังชีวิตอื่นสิ่งอื่นแม้ว่าโดยที่เข้าใจว่าเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่หลากหลายอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมของมนุษย์แต่ละคน หากควรมุ่งที่ ธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มจากรากฐานตนเอง เพื่อหวังเข้าถึงความจริงของและสรรพชีวิตอื่นได้อย่างถ่องแท้ ย่อมเป็นที่หวังได้สำหรับผู้ซึ่ง เข้าถึงเหตุและผลแล้วว่า ทุกสิ่งทุกอย่างจะปรากฏขึ้นสู่สภาพ ซึ่งได้รับโอกาสให้เจริญงอกงามรวมถึงมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นที่พึ่งพาแก่การดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมั่นคงยั่งยืนตามเหตุและผล

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อดังวันเวลาที่ชีวิตแต่ละคนพึงต้องหันสภาพในด้านโลกไปตามกฎธรรมชาติ อย่างน้อยก็ช่วยให้รู้สึกว่าคุณได้ทำหน้าที่ใช้หนี้แผ่นดินบนพื้นฐานธรรมชาติอย่างดีที่สุดแล้ว

แม้ภาพที่เป็นจริงในรากฐานแต่ละคนจะค้นลึกลงมาบ้างและมีน้ำหนักผูกพันอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ทำให้บางคนสามารถใช้หนี้แผ่นดินได้หมดตั้งแต่ชีวิตและร่างกายยังไม่สิ้น แต่บางคนแม้ถึงเวลาต้องจากไปก็ยังคงมีหนี้ลืออยู่อีกไม่มากนักน้อย หากไม่นำจิตใจไปยึดติดว่าก่อนจบจะยังมีอยู่ หรือแม้คิดอีกด้านหนึ่งว่าคุณได้ใช้หนี้ไปหมดแล้วแต่ยังมีชีวิต ซึ่งสิ่งดังกล่าว ถ้ายังมีก็คือพฤติกรรมที่อ่านได้ว่า มีการนำมาสั่งสมเพิ่มขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ตาม แม้การค้นหนี้ชีวิตสู่แผ่นดินจะหมดสิ้นไปตั้งแต่ชีวิตและร่างกายยังปรากฏอยู่ แต่หนี้ระผูกพันอยู่กับหน้าที่ความเป็นมนุษย์ พึงควรปรากฏอยู่ในรากฐานความรู้สึกเป็นธรรมชาติ หากเป็นสิ่งซึ่งอยู่บนรากฐานที่อิสระหรือบริสุทธิ์ ช่วยให้หยั่งรู้ได้ถึงบุญคุณของสังขที่แท้จริงโดยระลึกได้เสมอว่า หากไม่มีสรรพชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมของชีวิตประจำวันให้โอกาสเพื่อการศึกษ การเข้าถึงความจริงภายในในรากฐานตนเองย่อมไม่อาจเป็นไปได้

ดัง เช่น ความรู้สึกอย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในช่วงหลัง ๆ ของชีวิต และชอบนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้คือ หากไม่มีวันนั้น ย่อมไม่มีวันนี้ และหากไม่ชวนเขาหาโอกาสสัมผัสกับความจริงที่เชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันระหว่างวันนั้นถึงวันนี้คงไม่อาจพบว่า แท้จริงแล้วทุกสิ่งทุกอย่างต่างก็ไม่มีอะไรเลยทั้งสิ้น

อนึ่งถ้าเข้าใจได้จริง คงปลอดแล้วจากการนำกระแสสิ่งต่าง ๆ มาสร้างเป็นเงื่อนไขใส่ไว้ในรากฐานจิตใจตนเองทำให้เกิดทุกข์ คงมีแต่มุ่งคิดอย่างแนวแน่อยู่เพียงสิ่งเดียวว่า ระหว่างยังมีชีวิตอยู่ตนคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปอย่างดีที่สุดโดยอีกด้านหนึ่งพึงควรระมัดระวังด้วยว่าจะไม่เกิดความประมาท ย่อมถือเป็นวิถีทางที่ส่งผลเชื่อมโยงถึงความสุขอันแท้จริง บนพื้นฐานธรรมชาติในตัวเองอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนแล้วสำหรับชีวิตนี้

เราคงสรุปผลจากภาพรวมของบทความเรื่องนี้ได้ว่า การศึกษาแต่ละสิ่งจากรากฐานความรู้สึกของจิตใจตัวเอง มุ่งสู่ธรรมชาติของสิ่งซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ ณ ภายนอกอันรู้ได้ว่ามีเพียงความว่างเปล่า ควรถือเป็นสัจธรรมพื้นฐานจึงน่าจะเป็นสิ่งได้ผลแน่นอนที่สุดไม่ว่าจะมองสู่เรื่องกล้วยไม้หรืออื่นใดก็ตาม กับอีกด้านหนึ่งย่อมไม่ก่อให้เกิดความเคียดแค้นแก่บุคคลอื่นชีวิตอื่นซึ่งเป็นเพื่อนร่วมโลก

แม้การคิดการปฏิบัติที่เน้นให้บุคคลอื่นต้องนำสิ่งนั้นสิ่งโน้นไปคืนสู่ธรรมชาติ หรืออีกด้านหนึ่งไม่ให้ไปนำเอามาสนองความต้องการซึ่งไม่เหมือนกันของแต่ละคน แม้อาจไม่บังคับแต่หวังให้เป็นไปตามความสมัครใจคงเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจากบนพื้นฐานความจริงของชีวิตคนซึ่งชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า แต่ละคนที่เกิดมาและต้องอยู่ร่วมกันตลอดจนมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกัน ต่างก็มีธรรมชาติที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการคิดเช่นนี้ อีกทั้งมีการนำมาอ้างว่ากระทำเพื่อส่วนรวม และเมื่อผลที่ปรากฏไม่เป็นไปตามปรารถนา ก็ยังมีการสืบสานกระแสต่อไปถึง การใช้อำนาจบังคับ

หากมองย้อนกลับได้จะพบว่า จริง ๆ แล้วผู้คิดผู้นำปฏิบัติตนเองที่ยังคงเป็นคนเห็นแก่ตัวอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งทั้งหลายทั้งหมดก็ได้ช่วยให้บุคคลผู้มีประสบการณ์ มีโอกาสเข้าใจชีวิตมนุษย์ปุถุชนซึ่งปรากฏหลากหลายได้ถึงพื้นฐานอันเป็นธรรมชาติอย่างมั่งคั่งแก่กันของเหตุและผลลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้นสาระทั้งหลายซึ่งนำมาเขียนลงเป็นบทความนี้ ไม่ว่าจะใครจะมองว่าเป็นเรื่องกล้วยไม้ เรื่องธัมมะ หรือแม้เรื่องอื่นผู้เขียนคงไม่นำมาใส่ใจใด ๆ ทั้งสิ้น แต่เมื่อรู้อะไร รู้อย่างไรและรู้ได้ลึกซึ้งถึงไหนก็นำมาเสนอไว้ให้ได้พิจารณากันอย่างอิสระ หากสรรพชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏหลากหลายอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมมาแต่เริ่มกำเนิดขึ้นบนพื้นฐานความจริงแห่งตน ไม่ว่าในอดีตจะทำให้รู้สึกจิตใจเสียใจหรือพึงพอใจไม่พึงพอใจ เมื่อมาถึงขั้นนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาถึงช่วงซึ่งหยั่งรู้แล้วว่า ทุกบุคลิกลักษณะและสภาวะที่ผ่านเข้ามาสู่ชีวิตตัวเองและผ่านพ้นไปแล้ว ล้วนเป็นสิ่งที่มิควรประโยชน์ด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากสิ่งซึ่งได้รับแล้วต่างก็เป็นสิ่งช่วยยั้งให้เข้าถึงความจริง ทำให้เชื่อมั่นได้อย่างปราศจากความเคลือบแคลงใด ๆ ทั้งสิ้น.

*****